

Скачкова О. С.*

**СПІВПРАЦЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ЕКОЛОГІЧНИМИ
ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ**

У статті розглянуто один із важливих напрямів системи виховання національної самосвідомості – формування екологічної культури та природовідповідної поведінки; визначено значення взаємодії сучасної школи з громадськими екологічними організаціями у вихованні ціннісного ставлення школярів до природи; представлено нові форми взаємодії школи та громадських екологічних організацій у позаурочній діяльності.

Система екологічного виховання спрямована на розвиток у людини культури взаємодії з природою. Завдання екологічного виховання полягає у нагромадженні, систематизації, використанні екологічних знань, вихованні любові до природи, бажання берегти і примножувати її, у формуванні вмінь і навичок діяльності в природі. Зміст його полягає в усвідомленні того, що світ природи є середовищем існування людини, тому ми повинні бути зацікавлені збереженні його цілісності, чистоти, гармонії. Головне у цьому процесі – екологічна освіта і виховання та практична природоохоронна екологічна діяльність. В екологічному вихованні знання й моральність перебувають у єдності. Адже, важлива гармонія між знаннями і вчинками людини [1].

Основна роль у формуванні екологічного світогляду, екологічної культури, екологічної свідомості в учнів відводиться загальноосвітній школі у зв'язку з тим, що екологічна освіта і виховання в ній реалізуються безперервно й послідовно, комплексно і на міжпредметній основі. Екологічне виховання неможливе без уміння осмислювати екологічні явища, робити висновки щодо стану природи, визначати способи розумної взаємодії з нею. Ці уміння учні набувають не тільки на уроках географії, а й в позаурочній діяльності [8].

Екологічний підхід надає можливість навчати учнів відповідно до дидактичного правила «від відомого – до невідомого», «від близького – до далекого». Навчання набуває практичної спрямованості, удосконалюються навички поведінки в природі, з'являється інтерес до екологічних, господарських проблем своєї місцевості, держави, планети в цілому. Порівняння знань про рідний край з матеріалом, що вивчається в курсі географії, спонукає учнів до активної розумової діяльності, привчає робити самостійні висновки та узагальнення, проводити позакласну пошукову роботу.

При вивченні географії діти усвідомлюють актуальність та практичну необхідність сучасних знань про особливості довкілля (природного та техногенного) для життєдіяльності

* © Скачкова О. С.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

населення, функціонування господарських об'єктів та можливий шкідливий вплив зміненого довкілля на різноманітні процеси життєдіяльності населення [3].

Прикладом є вивчення головної водної артерії України – річки Дніпро. У результаті втілення в життя плану спорудження гідроелектростанцій, річка в середній течії перетворилася майже у ланцюжок з'єднаних один із одним водосховищ. Всім відомі негативні наслідки створення цих штучних водойм. Саме тому учні 8-9 класів міста Таврійська Херсонської області взяли участь у конкурсі «Міжнародний День Дніпра». Школярам було запропоновано розробити варіанти виходу із кризової ситуації. Почали з прибирання лісової зони на березі Каховського водосховища та очистки території від твердих відходів з метою виявлення «схованок» невикористаних пестицидів.

Продовжили агітаційно-масову роботу через випуск стін-газет та екологічних листівок, створення комп'ютерних мультимедійних презентацій, ілюстрації впливу різних видів антропогенного забруднення на стан екосистем і природних комплексів, виступи перед учнями молодших класів. Така робота дає можливість учням відчувати свою причетність до проблем регіону і головне – формує відповідальність за майбутнє природи краю, виховує бажання діяти. При вивченні соціально-економічних та екологічних проблем області формується усвідомлене небайдуже ставлення до результатів діяльності людини у природі, економічне та екологічне мислення школярів, особистісна відповідальність за стан довкілля.

Екологічний принцип у викладанні географії є надзвичайно актуальним. Адже, сучасний громадянин, не знаючи географії не зможе орієнтуватися в оточуючому нас динамічному світі, сприймати хоча б елементарну інформацію зі сторінок періодичних видань, радіо і телебачення. Не маючи елементарних знань про закони природи, людина втрачає зв'язок з самою ж природою, приймаючи руйнівні рішення, знищуючи довкілля, ставлячи під загрозу і життя планети. На уроках географії необхідно навчити і виховати небайдужу людину, здатну свідомо планувати сьогодишнє і майбутнє співіснування з природою.

У сучасній школі застосовуються різноманітні форми екологічної роботи зі школярами: екологічні ігри, вправи, диктанти, екскурсії, спостереження, проектування, дослідження, виступи екологічних агітбригад, інтегровані уроки. Але найбільш поширеною є така масова форма роботи, яка дає можливість охопити екологічним вихованням значну кількість учнів, як співпраця з громадськими екологічними організаціями [4].

Саме у позакласній роботі ефективним виховним засобом є залучення учнів до співпраці з екологічними організаціями та участь у соціальних та екологічних проектах. Результативною, для учнів міста, стала участь у:

– Міжнародному екологічному проекті «Збереження довкілля – мета поколінь», в ході якого проведено практичну

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

природоохоронну роботу щодо ліквідації смітників та звалищ, активну просвітницьку діяльність (виступ агітбригада, розповсюдження листівок та плакатів);

- Тижні екологічного харчування «Живи органічно»;
- проєкті «Невикористані пестициди» (учні інформували про накопичення в довкіллі значної кількості шкідливих хімічних речовин, зокрема пестицидів, які акумулюються в довкіллі і в організмах людей та тварин, спричиняючи важкі наслідки);
- проєкті «Роздільне збирання сміття», в результаті якого в місті з'явилися контейнери для збирання пластикових відходів;

– практикумі «Екологічна варта власного майбутнього» (про проблеми збереження вод), що організувала міська філія Всеукраїнської екологічної громадської організації МАМА-86.

У ході реалізації проєктів учні школи прийняли участь в упорядкуванні території міста, догляді та висадці дерев, екологічній масовій роботі, співпрацювали з місцевим самоврядуванням у вирішенні проблем утилізації та роздільного збору відходів. Спільно з цією організацією проведено такі екологічні заходи: екологічну конференцію «Спалюванню – ні» (8–9 клас), «Глобальні проблеми моєї місцевості» (5–8 класи), «Подорож краплини води» з елементами краєзнавчих досліджень (5 клас), «Як кріт землю рятував» – екологічна казка (5–6 класи), «Підприємства Херсонщини» (9 клас). У процесі підготовки та проведення таких заходів важливо використовувати інформацію про навколишнє середовище, народні традиції природовідповідного ставлення до довкілля.

Застосовуючи дослідницький метод, важливо враховувати його основну мету – навчити учнів самостійно пізнавати природу, спираючись на багатовікові надбання природовідповідної поведінки українського народу. Український світогляд розкриває народне ставлення до природи та гармонійне злиття Людини і Природи, Народу і Космосу. Доцільно пропонувати такі завдання, які забезпечували б творче застосування учнями знань про природу при вивченні географії, оволодіння рисами творчої діяльності, поступове зростання складності природознавчих проблем [1].

Отже, екологічну діяльність учнів можна розглядати як об'єктивну потребу суспільства пов'язувати навчально-виховний процес з актуальними питаннями соціально-економічного будівництва, культурно-духовного відродження країни, з підготовкою учнів до суспільно корисної роботи і трудової діяльності.

Систематичне й цілеспрямоване здійснення екологічного підходу у викладанні географії потребує постійного пошуку, систематичної роботи, вивчення й накопичення краєзнавчого матеріалу, його аналізу, а також співпраці з громадськими екологічними організаціями. Позакласна робота створює особливо сприятливі умови для нагромадження досвіду колективного життя, прояву самостійності, розвитку суспільної активності.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

У позаурочній виховній діяльності необхідно ознайомлювати школярів із принципами і нормами моральності людини, формувати у них моральні переконання і досвід поведінки, адаптований до соціуму [2].

Розкриваючи світ природи, ми можемо розкрити та зміцнити в кожній дитині такі моральні якості, як правдивість, любов, милосердя, ініціативність, турботливість, чуйність. Реалізуючи принцип оптимізму через пріоритетність позитивних дій у процесі розв'язання проблем довкілля, а також через усвідомлення кожною особистістю можливості збереження природного середовища й активній участі у природоохоронній діяльності – маємо можливість розвивати дитину духовно, морально й інтелектуально, удосконалюючи її індивідуальність [8].

Безпосереднім результатом залучення учнів до участі в заходах громадських організацій, є засвоєння способу вирішення тої чи іншої проблеми. Ми можемо спрямувати діяльність школярів на самостійне виконання окремих кроків до пошуку шляхів збереження природних об'єктів та природи в цілому, набуття знань, життєвого досвіду.

Таким чином, соціально-педагогічна місія школи як традиційного соціального інституту і агента соціалізації полягає у забезпеченні прав дитини, формуванні у неї необхідного адаптаційного потенціалу, створенні відповідних умов для її самореалізації, а також мінімізації негативних впливів соціуму на особистість шляхом використання факторів соціального оточення. Цілеспрямований процес соціалізації школярів підвищить ефективність педагогічного простору загальноосвітнього закладу у вирішенні проблеми соціальної адаптації підлітків засобами активного долучення до вирішення екологічних проблем своєї місцевості та у активній співпраці з громадськими екологічними організаціями.

Література:

1. Асламова Я, Вексларський Р. та інші. Проблеми та концептуальні ідеї екологічної освіти і виховання в Україні / Я. Асламова, Р. Вексларський та інші // Ойкумена. – 1994. – №1-2. – С. 87–91.
2. Білоус С. Уроки екологічного виховання / С. Білоус // Рідна школа. – 1997. – № 6. – С. 70.
3. Голубець М. А. Від біосфери до соціосфери / М. А. Голубець. – Львів : Поллі, 1997. – 256 с.
4. Король О. В. Формування екологічної культури учнів V–VI класів у процесі вивчення інтегративного курсу «Навколишній світ»: Дис. канд. пед. наук. – Суми, 1999. – 165 с.
5. Мамедов М. М. Основи соціальної екології / М. М. Мамедов // Техніка, суспільство та навколишнє середовище. – 2000. – № 6. – С. 34–37.
6. Ніколенко Н. В. Взаємодія школи та громадських екологічних організацій у вихованні ціннісного ставлення школярів до природи / Н. В. Ніколенко. – К. : Либідь, 2000. – 18 с.
7. Пашенко О. В. Управлінська діяльність в організації спільних зусиль з громадськими організаціями в справі екологічної освіти та виховання школярів / О. В. Пашенко. – К. : Либідь, 2000. – 336 с.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

8. Прохоренко О. В. Позакласна робота з екологічного виховання / О. В. Прохоренко // Шкільний світ. – 2001. – № 18. – С. 4.
9. МАМА-86 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mama-86.org/index.php/ua/nova-kakhovka.html>

Сокол Л. А.*

РОЛЬ КАЗКИ У ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ

Автор статті розкриває виняткове значення казки в розвитку творчого потенціалу дітей при вивченні математики та підкреслює особливу роль педагогічної творчості та майстерності вчителя, як необхідного складника успішного розвитку творчої, талановитої особистості.

Казки люблять усі, а особливо – діти. Їх можна і треба включати в уроки математики при повторенні або закріпленні теми, яку вивчають, використовувати в позакласних заходах та заняттях.

Відомо, що існує багато різноманітних методичних підходів до використання казки на уроках математики: організація уроку-казки, створення мультимедійного проекту, застосування казкового сюжету на окремому етапі уроку, використання семантичних позначень героїв казок, розв'язування задач-казок, задач-віршів із казковим сюжетом, задач-анімацій тощо.

Метр педагогіки В. Сухомлинський є автором більше 1500 казок, оповідань і притч, які й сьогодні знаходять свого слухача. Педагог активно використовував казку як необхідний засіб навчання, наголошував на її розвивальній, стимулювальній, виховній та адаптувальній функціях. Під його керівництвом у Павлівській школі було створено кімнату казки, маленький музей авторських дитячих казок. Сухомлинський вважав казку сферою й джерелом мислення дитини: «Естетичні, моральні та інтелектуальні почуття, які народжуються в душі дитини під враженням казкових образів, стимулюють потік думки, який пробуджує до активної діяльності мозок, зв'язує повнокровними нитками острівці мислення» [1].

Формування математичних знань, умінь і навичок в учнів є одним з найважливіших завдань учителя математики, оскільки математика займає виняткове місце серед інших наук, вона відіграє важливу роль у розумовому вихованні школяра, «допомагає у вивченні природи і суспільного життя» [2]. Казка стала своєрідним містком зв'язку теорії з практикою в процесі вивчення математики.

Поряд із сучасними інтерактивними формами навчання важливе місце відводиться математичній казці, адже саме казка допомагає зробити урок цікавим, сприяє розвитку логічного мислення та уяви, розвиває математичну мову, формує інтерес до математики, сприяє глибшому засвоєнню матеріалу, виховує високі моральні якості (уміння приходити на допомогу тим, хто

* © Сокол Л. А.